

АНАЛІЗ УЯВЛЕНЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ПРО ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ПСИХОСЕМАНТИЧНИМ МЕТОДОМ МНОЖИННИХ ІДЕНТИФІКАЦІЙ

ПІДБУЦЬКА Н.В.

Copyright © 2013

Суб'єктивна психосемантика, яка побудована на концепції О.М. Леонтєва про “образ миру”, дає можливість дослідити “особистість людини через “упередженість” людської свідомості” [1, с. 218]. Треба розуміти, що психосемантика спирається на знання, що картина миру людини не є дзеркальним відображенням дійсності, людська свідомість поліфонічна у смислі множинності Я та діалогічна. Будь-яка дія іншого або власного Я аналізується за рахунок позицій ідеальних інших (образи матері, батька, ідеального Я тощо) через переживання. Уявлення людини про своє місце у житті, відповідність його ціннісним міркам, які диктуються ролевими позиціями можливо шляхом аналізу відношенням образу Я у системі інтеріорізованих образів значимих інших та їх ціннісних орієнтацій [1, с. 219]. На сьогодні у науці використовується досить багато психосемантичних методик, у нашому ж дослідженні було використано метод множинних ідентифікацій, що базується на описанні людиною вчинків, потенційної поведінки. Через те, що кожна людина домислює можливі мотиви поступків з погляду власних установок та цінностей, оцінка інших людей через вірогідність здійснення ним уявлених вчинків є більш проєктивною.

Отже, метою дослідження є розробка психосемантичної методики, що дозволяє виділити стереотипи шляхом побудови суб'єктивних семантичних просторів, і апробація цієї методики задля виділення стереотипів у майбутніх інженерів щодо дій професіонала/маргінала.

У розробленій методиці зіставлення ролевих позицій (“Я”, “Професіонал”, “Успішний” тощо) і виявлення ідентифікацій, що їх характеризують, проводилися через опис конкретних вчинків і дій. Випробуванням перед'являвся список вчинків, ймовірність яких необхідно було визначити для кожної з аналізованих ролевих позицій. Кожен з 30 вчинків оцінювався за шестибальною шкалою (від 0 до 5) за наступними ролевими позиціями: 1) Я; 2) Професіонал; 3) Я ідеальний; 4) Некомпетентний працівник; 5) Успішна людина; 6) Я у майбутньому; 7) Людина, що відповідає вимогам професії; 8) Професійно непридатна людина; 9) Інженер. Респондентами були 77 студентів технічних спеціальностей 6 курсу з факультетів: комп'ютерно-інформаційні технології, енергомашинобудування, електроенергетичний, технології органічних та неорганічних речовин, машинобудування. Для обробки даних було застосовано кореляційний та факторний аналіз на базі пакету статистичних програм SPSS v.20.

Результати дослідження. По-перше, було проведено співставлення ролевих позицій шляхом підрахунку парних коефіцієнтів кореляції оцінок вчинків, що відповідають цим позиціям. Так, можна зафіксувати високу ступінь відповідності “Я” і “Я у майбутньому” ($r=0,929$, $p=0,01$). “Професіонал” співпадає з “Я-ідеальним” ($r=0,967$, $p=0,01$) та “Успішною людиною” ($r=0,968$, $p=0,01$). Також високо корелюють ролеві позиції “Інженер” і “Професіонал” ($r=0,968$, $p=0,01$) та “Я у майбутньому” ($r=0,900$, $p=0,01$). Високі негативні кореляційні зв'язки мають “Некомпетентний працівник” і “Професіонал” ($r=-0,690$, $p=0,01$), “Успішна людина” ($r=-0,604$, $p=0,01$), “Я ідеальний” ($r=-0,586$, $p=0,01$). Згідно з наведеними даними є підстави стверджувати про професійну ідентичність студентів-випускників на досить високому рівні, орієнтацію на майбутнє, що сукупно може зробити студента успішною людиною.

По-друге, за допомогою факторного аналізу методом обертання Варімакс було побудовано суб'єктивний семантичний простір основних ролевих позицій, що є “операційним аналогом категорійних структур індивідуальної свідомості” [1, с. 225] (рис.).

Матеріали графічного еквіваленту даних показують, що майбутні інженери ідентифікують себе із обраною спеціальністю та вважають, що професіонал як людина, котра має високу професійну спрямованість, розвинуті професійно важливі якості, високий рівень професійної компетентності й активності є успішною у житті, і студент цього може досягнути лише шляхом приближення до власного ідеалу, що потребує тривалої ґрунтовної та кропіткої роботи із власним Я.

По-третє, окрім аналізу ролевих позицій, було використано зниження розмірності факторним аналізом усіх 30 вчинків, за допомогою якого було вилучено три фактори:

Фактор 1 “Професіонал” (вагомість дисперсії – 78,4%). У цей фактор ввійшли 22 вчинки, серед яких подано найважливіші: 8. Намагається постійно розвиватися (0,992); 7. Одержує задоволення від професії (0,987); 23. Психологічно сильна людина (0,984); 25. Хочє реалізувати себе у професії (0,969); 19. Ініціативний (0,967); 27. Відповідальний (0,966); 22. Стресостійкий (0,966) тощо.

Фактор 2 “Фахівець, готовий до змін” (вагомість дисперсії – 16,1%): 3. Змінив би професію при низькій оплаті (0,890); 2. Змінив би професію при неможливості самореалізації (0,804); 1. Хотів би працювати за гнучкими правилами (0,445); 24. Уникає невдач (0,384).

Фактор 3 “Апатичний працівник” (вагомість дисперсії – 6,0%): 6. Вчився заради диплома (0,953); 10. Обрав професію випадково (0,942); 29. Подобається бути у “середняках” (0,880); 14. Чекає на похвалу (0,852); 18. Діє шаблонно (0,793).

Висновки. Майбутні інженери, котрі брали участь у дослідженні, мають високий рівень професійної спрямованості, однак не готові змінюватися та розвиватися, оскільки власне Я ідентифікують із “Я у майбутньому”. Хоча зрозуміло, що успішна людина повинна орієнтуватися на постійний розвиток, самоактуалізуватися. Тож

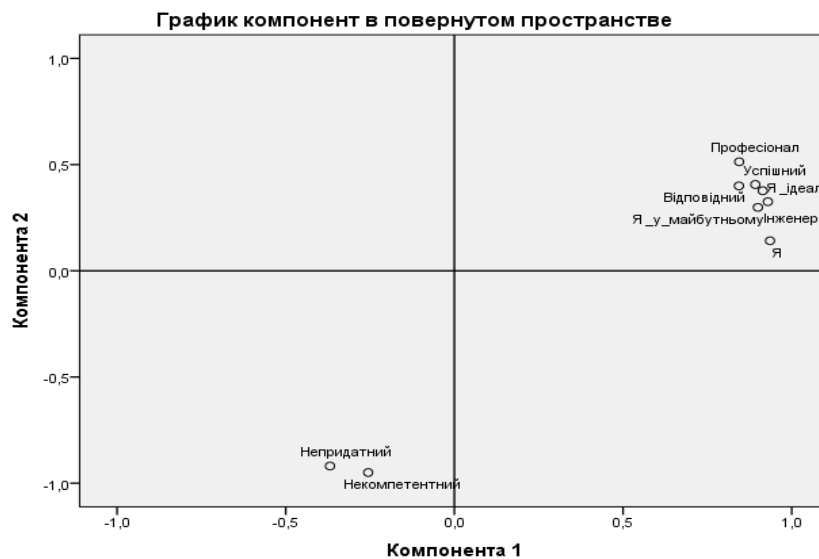

Рис.

Структура семантичного простору відношення студентів до основних категорій, пов'язаних із професійним становленням

для досягнення високого рівня професіоналізму потрібно ще під час навчання прагнути до самореалізації, високих досягнень, розвитку особистісних якостей, які допоможуть у період адаптації та подальшої професіоналізації, що можливо за умови впровадження психолого-педагогічної програми розвитку компонентів професіоналізму майбутніх інженерів.

1. Петренко В.Ф. Основы психосемантики / В.Ф. Петренко. – СПб: Питер, 2005 – 480 с.
2. Варій М.Й. Загальна психологія: підр. [для студ. вищ. навч. закл.]/ М.Й. Варій. [3-тє вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
3. Серкин В.П. Методы психосемантики / В.П. Серкин. – М: Аспект Пресс, 2004. – 207 с.

ОСОБИСТІСНА АДАПТОВАНІСТЬ ФАХІВЦЯ ЯК ЗАПОРУКА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

РЕВАСЕВИЧ І.С.

Copyright © 2013

Сучасна система вищої освіти в Україні покликана створювати відповідні умови для підготовки компетентного фахівця, котрий має ставити перед собою значні цілі професійно-кваліфікаційного зростання, програмувати власний розвиток, підтримуючи самомотивацію до роботи і творчості на різних етапах життєвого шляху. Актуальність проблеми професійного самовизначення зумовлена потребою соціуму в сумлінно підготовлених кадрах, котрі володіють активністю, мобільністю, комунікабельністю, вмінням орієнтуватися у складних професійних ситуаціях. Г.П. Щедровицький розглядає самовизначення як здатність людини формувати саму себе, творити індивідуальну неповторну історію, переосмислювати власну сутність. Є.А.Клімов розуміє окреслене поняття як важливий прояв психічного розвитку, формування себе як повноцінного учасника співдружності професіоналів, а Н.С.Пряжников сутність професійного самовизначення вважає самостійне і усвідомлене знаходження сенсу виконуваної роботи і життєдіяльності загалом у конкретній культурно-історичній ситуації [2]. Отож саме професійне життя дозволяє людині реалізувати себе, розвинути власні самоактуалізаційні здібності.

Аналіз наукової літератури свідчить, що у вітчизняній психології є чимало досліджень, присвячених різноманітним психологічним аспектам професійної діяльності і професіоналізації особистості (О. Єрмолаєва, Л. Захарова, Е. Зеєр, Є. Клімов, Т. Кудрявцев, С. Максименко, С. Марков, А. Маркова, Л. Мітіна, Ю. Поваренков, М. Пряжников, В. Рибалка, Д. Сьюпер, Т. Титаренко, В. Шадріков, С. Шандрюк та ін.). Успішність